

Anàlisi de la política cultural de Potries a partir dels pressupostos municipals

Novembre 2025

Autor:

Jordi Sanjuán Belda

VNIVERSITAT DE VALÈNCIA
Departament d'Economia Aplicada

Contingut

Introducció.....	3
Dades i metodologia	5
Anàlisi de la despesa liquidada en cultura	6
Conclusions.....	18
Referències	19

Índex de gràfics

Gràfic 1. Indicadors relatius de despesa en cultura de l'Ajuntament de Potries, 2010-2024. Font: Ministeri d'Hisenda	6
Gràfic 2. Despesa en cultura de l'Ajuntament de Potries per subprogrames, 2010-2024. Font: Ministeri d'Hisenda.....	7
Gràfic 3. Despesa en cultura de l'Ajuntament de Potries per capítols econòmics, 2010-2024. Font: Ministeri d'Hisenda.....	8
Gràfic 4. Comparativa d'indicadors relatius de despesa municipal en cultura, mitjana 2019-2023. Font: Ministeri d'Hisenda.....	9
Gràfic 5. Indicadors relatius de despesa municipal en cultura en els municipis candidats a Capital Europea de la Cultura 2031 i en Capitals Europees de la Cultura anteriors, mitjana 2019-2023. Font: Ministeri d'Hisenda.....	10

Índex de taules

Taula 1. Indicadors de despesa municipal en cultura de les poblacions candidates a Capital Europea de la Cultura 2031, mitjana 2019-2023. Font: Ministeri d'Hisenda	12
Taula 2. Indicadors de despesa municipal en cultura de les anteriors Capitals Europees de la Cultura de l'Estat espanyol, mitjana 2019-2023. Font: Ministeri d'Hisenda	15
Taula 3. Despesa en cultura gestionada per unitat de despesa de personal, mitjana 2019-2023. Font: Ministeri d'Hisenda.....	16

Introducció

El municipi de Potries es troba a hores d'ara immers en una iniciativa particularment ambiciosa: convertir-se en Capital Europea de la Cultura 2031. Aquesta iniciativa, que ja des del seu anunci ha aconseguit posar en el centre del debat el mandat de les institucions públiques per a garantir els drets culturals de la població en l'àmbit rural, no sorgeix, però, per generació espontània, sinó que s'emmarca en un procés de llarg abast i fonamentat en arrels més profundes.

Potries ha consolidat al llarg dels darrers anys un projecte cultural ambiciós basat en diverses línies d'intervenció adreçades principalment a la recuperació i valorització del patrimoni històric, el suport i treball amb el teixit cultural per a promocionar les celebracions tradicionals i la cultura popular, i el desenvolupament d'una programació cultural diversificada i de qualitat.

Aquestes polítiques s'articulen actualment a través del Pla Estratègic Cultural 2022-2026¹, en vies de ser redefinit pròximament amb una visió europea per a alinear-lo amb els requisits i criteris de la Capital Europea de la Cultura 2031. L'anterior Pla Estratègic Cultural (2017-2020, allargat fins a 2021 a causa de l'impacte de la pandèmia) ja va complir els seus objectius en la pràctica totalitat i va assolir fites i reconeixements importants com la designació de Potries com a Capital Cultural Valenciana 2018-2019. Es tracta, per tant, d'un projecte cultural sostingut en el temps, amb el bagatge d'una llarga trajectòria acumulada i amb projecció de futur, que ha sabut sobreviure a la successió de diferents administracions locals que l'han assumit com a projecte transversal de *poble* i l'han dotat de continuïtat, més enllà de l'horitzó de curt termini determinat per la durada de la legislatura i el cicle electoral (Sanjuán et al., 2020).

Una estratègia de política cultural exitosa no només es nodreix d'ambició, decisió i bona voluntat, sinó que s'ha de basar indefugiblement en un rigorós diagnòstic de la situació i assessorament tècnic. És en aquest punt on el present estudi, elaborat per la unitat de recerca en economia de la cultura Econcult, de la Universitat de València, pretén extraure algunes nocions en torn a l'anàlisi dels pressupostos municipals en matèria de cultura que contribuïsquen a aportar major racionalitat instrumental per a la presa de decisions informada per part dels decisors públics en el desplegament de fases ulteriors de la política cultural local.

L'estudi dels pressupostos en l'àmbit de la cultura es justifica en la seua consideració com a materialització de la política cultural, tant en la seua dimensió declarativa com d'intervenció, i poden indicar molts aspectes rellevants a l'hora d'analitzar l'estil de la política cultural d'un sistema cultural local. Els pressupostos destinats al cultura (en l'apartat de despeses) poden oferir, amb les tècniques d'interpretació adients, informació molt valuosa sobre la política cultural que du a terme l'administració d'un determinat municipi i, no menys important, ens permet la comparabilitat. Sense oblidar en cap moment, que el més important és la dimensió

¹ Pla Estratègic Cultural 2022-2026, Potries. <https://potries.sedelectronica.es/preview-document/8afd2170-582d-4856-8f0f-3e2973e81eac/>

qualitativa dels programes que hi ha darrere d'eixe pressupost, l'èxit dels quals s'ha d'acreditar i valorar en altres termes.

En les següents pàgines, començarem fent una breu explicació de les dades utilitzades i decisions metodològiques preses. A continuació, iniciarem el cos central de l'anàlisi del pressupost, començant per l'evolució de xifres agregades i desagregant-les posteriorment tant en subprogrames de la classificació funcional de la despesa com en capítols econòmics. Seguidament, compararem les dades pressupostàries de Potries amb les mitjanes de diferents àmbits territorials i amb altres poblacions, incloent la resta de ciutats candidates a Capital Europea de la Cultura 2031 i antigues capitals de l'Estat espanyol. Acabarem l'anàlisi amb algunes consideracions en torn a l'eficiència de l'estructura de despesa en termes de gestió de la mateixa per unitat de despesa de personal. Finalment, esbossarem algunes conclusions en base als resultats extrets.

Dades i metodologia

Les dades de pressupostos municipals s'obtenen de les liquidacions presentades anualment davant el Ministeri d'Hisenda, i corresponen a despeses executades, no solament pressupostades. L'excepció és l'any 2024, que també incloem però que correspon a dades pressupostades (és a dir, despesa prevista, però encara no la finalment efectuada, que no es troba disponible en el moment de l'elaboració d'aquest informe) que, sense ser del tot confirmatòries de l'execució final, poden ser indicatives del rumb pres i la intencionalitat de l'ajuntament. En ambdós casos, es tracta de xifres consolidades, és a dir, incloent organismes i entitats dependents de cada ajuntament, fet que podrà ser rellevant en el casos en què es compara amb altres municipis (especialment, ciutats grans).

També s'ha fet ús d'arxius de liquidacions detallades d'alguns anys aportades per l'Ajuntament de Potries per a contextualitzar algunes partides singulars en determinats anys. De fet, des de l'Ajuntament sí que s'ha facilitat la despesa executada de 2024 al detall, però l'anàlisi gràfica i comparativa s'ha cenyit a les dades dipositades en el Ministeri d'Hisenda que es troben completament harmonitzades seguint uns mateixos criteris. Conseqüentment, les comparatives amb altres municipis i territoris s'han fet prenent com a referència la mitjana de les despeses liquidades en els últims cinc anys, de 2019 a 2023, per a evitar distorsions fruit de la volatilitat any a any en determinades partides.

Al seu torn, les dades de població municipal per a extraure indicadors relatius de despesa per càpita provenen del Padró (*Xifres oficials de població dels municipis espanyols en aplicació de la Llei de Bases del Règim Local –Art. 17–*, INE).

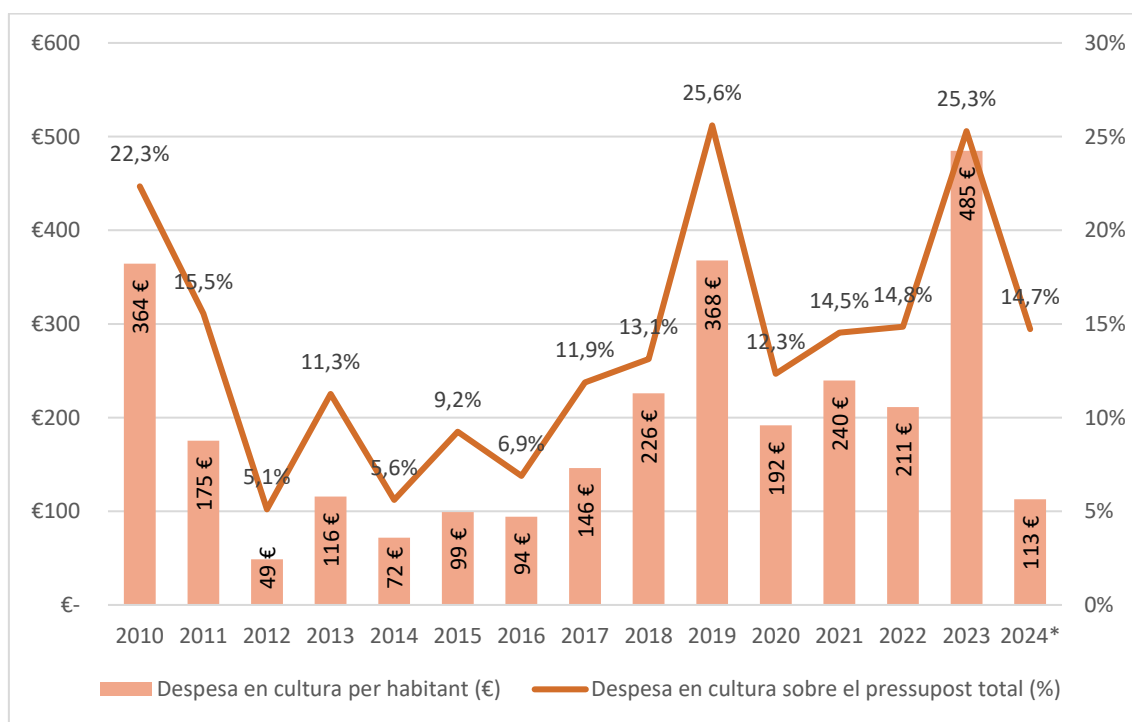
El període analitzat s'inicia en 2010, principalment, perquè en eixe any entra en vigor una reformulació completa de la classificació funcionar per programes de despesa en els pressupostos municipals², de forma que resulta impossible unificar criteris, comparar i desagregar amb detall suficient les dades corresponents a anys anteriors. De fet, en la classificació anterior, el codi 4.5 "Cultura" es dividia únicament en tres subfuncions molt generals, entre les quals es trobava la 4.5.2 "Educació física, esports i esbarjo" (sic).

² Ordre EHA/3565/2008, del 3 de desembre, per la qual s'aprova l'estructura dels pressupostos de les entitats locals: <https://www.boe.es/eli/es/o/2008/12/03/eha3565/con>

Anàlisi de la despesa liquidada en cultura

El primer que hem de fer per a poder observar correctament la magnitud de la despesa liquidada en cultura és obtenir indicadors relatius de la mateixa. En particular, la despesa en cultura per habitant i com a percentatge de la despesa municipal total. Ambdós indicadors es mostren al Gràfic 1.

Gràfic 1. Indicadors relatius de despesa en cultura de l'Ajuntament de Potries, 2010-2024. Font: Ministeri d'Hisenda

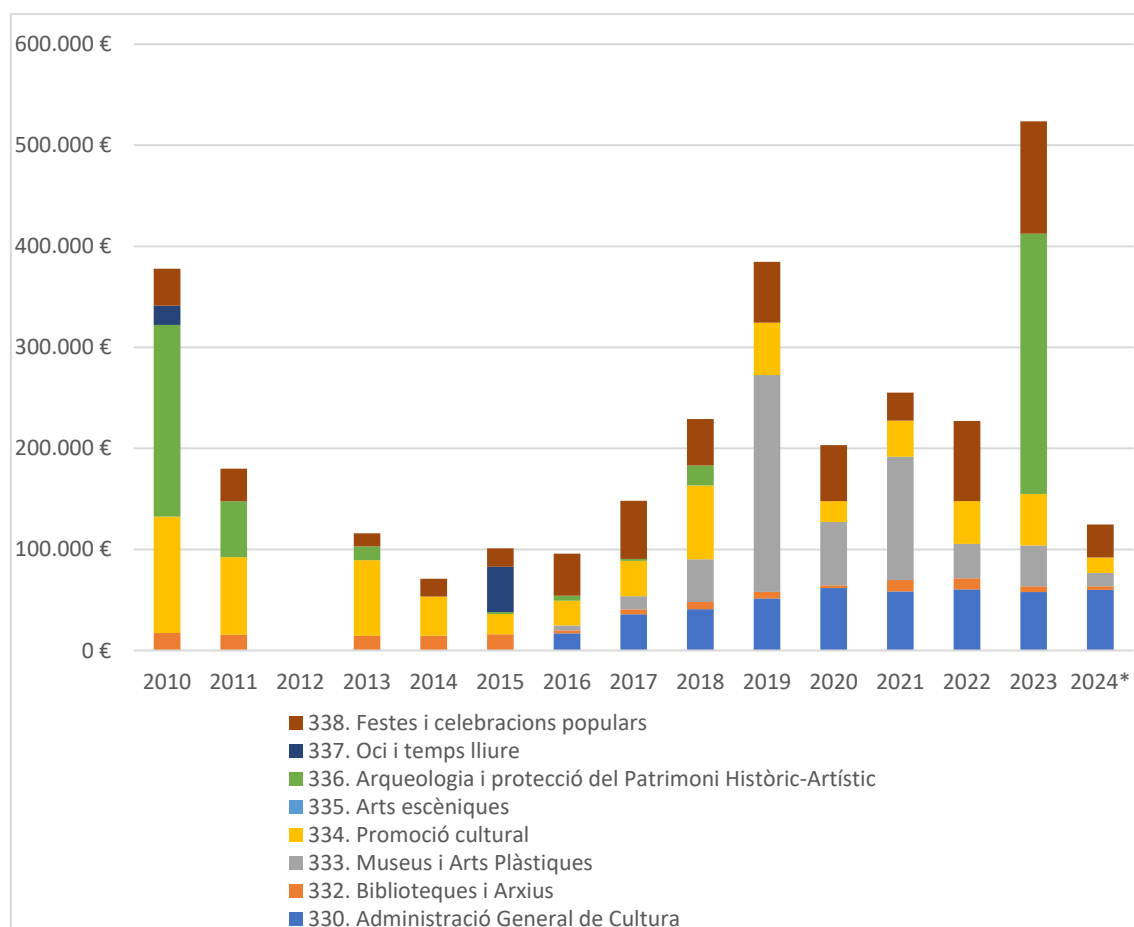
Nota: 2024 correspon a despesa pressupostada, no liquidada.

Resulta imprescindible apreciar, almenys, dues consideracions. En primer lloc, no es poden extraure grans conclusions clares pel que fa a l'evolució temporal de la despesa. A un lector familiaritzat amb els aspectes bàsics de la gestió municipal de poblacions menudes no li sorprendrà observar daltabaixos important. Açò s'explica perquè, en aquestos contextos, com el de l'Ajuntament de Potries, moltes de les accions municipals depenen de la possibilitat de disposar puntualment de recursos externs (per exemple, subvencions de la Diputació de València o la Generalitat Valenciana). Davant la irregularitat de les fonts d'ingressos externs, tampoc hi pot haver una regularitat en les partides de despesa que depenen d'elles.

En segon lloc, cal remarcar que les xifres de despesa en cultura (tant per habitant com en relació amb el pressupost municipal) són inusualment elevades. Fins i tot, en els anys amb una dedicació més modesta. La despesa mitjana per habitant dels últims cinc anys amb despesa liquidada disponible (2019-2023) frega els tres cents euros (299,3 €), i suposa quasi una cinquena part (18,7 %) del pressupost municipal total d'aquests cinc anys, fet que denota l'enorme esforç financer que dedica el consistori a aquesta partida. Açò s'observarà més clarament quan contrastem aquestes xifres amb les d'altres municipis i territoris, un poc més avant.

Entrant més en detall, en el Gràfic 2 es mostra la distribució de la despesa en cultura en els diferents subprogrames que s'inclouen dins d'aquest epígraf. S'aprecia una certa reducció de la promoció cultural en benefici d'altres subprogrames com "Museus i Arts plàstiques" i "Administració general de cultura". Amb tot, cal ser cautelosos perquè sovint pot deure's a diferències a l'hora d'etiquetar i catalogar certes partides de despesa amb possibilitat d'interpretacions dispars dins dels compartiments estancs rígidament definits a nivell legal en l'estructura pressupostària.

Gràfic 2. Despesa en cultura de l'Ajuntament de Potries per subprogrames, 2010-2024. Font: Ministeri d'Hisenda.

Nota: En 2012, la base de dades del Ministeri d'Hisenda no inclou la desagregació de la despesa municipal de Potries segons la classificació funcional a tres dígits (és a dir, per subprogrames de despesa, dins del programa "Cultura" –33–). 2024 correspon a despesa pressupostada, no liquidada.

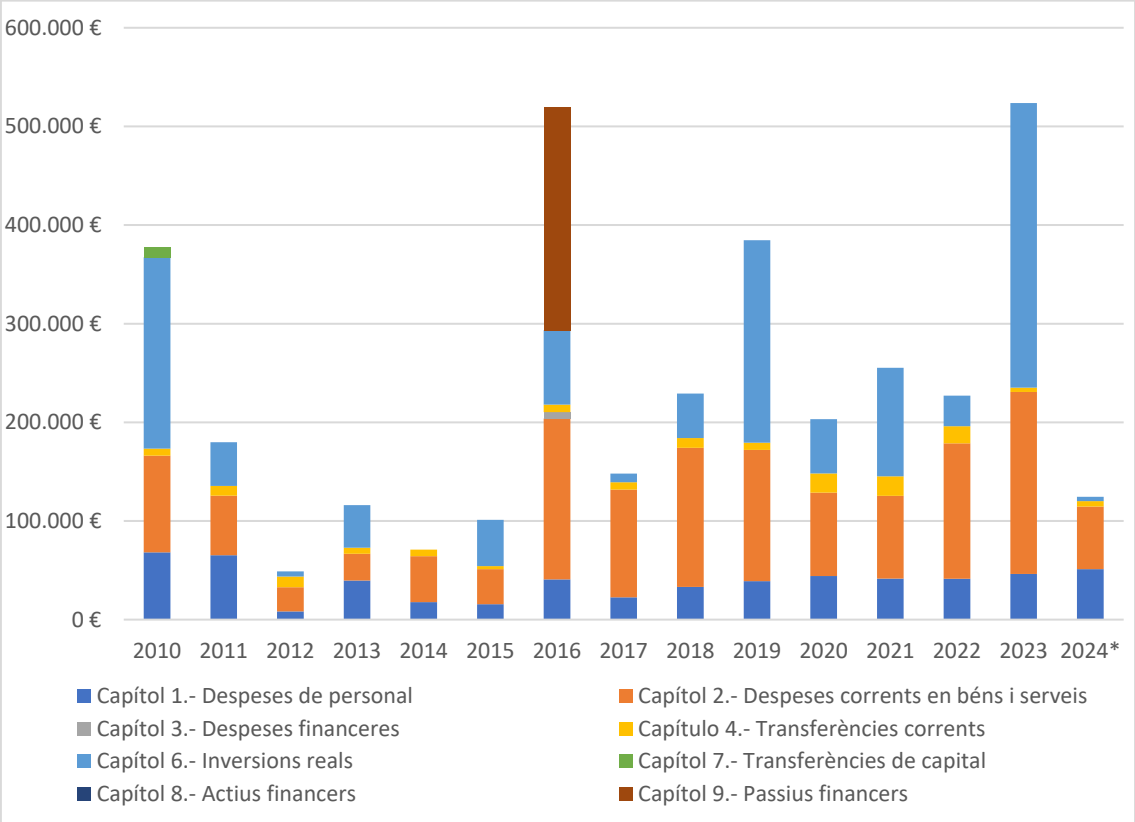
Altres fet que crida l'atenció són les grans partides destinades a patrimoni històric i a museus i arts plàstiques en anys concrets (2010 i 2023, i 2019, respectivament), que corresponen a accions concretes dutes a terme en aquests anys principalment a través de subvencions de la Diputació de València, la Generalitat Valenciana o altres organismes externs. Concretament, les xifres de 2019 responen a dues grans inversions: la reforma de la Casa de la Cultura (Sala d'actes) i la construcció i obertura de l'Escola-Taller de la Ceràmica. Aquest últim és un projecte vinculat al Museu Cassoleria d'Àngel Domínguez i el seu projecte museístic, mentre que la Casa de la Cultura acull també moltes activitats del Museu. En conseqüència, a nivell comptable les despeses es van incloure dins del

subprograma de Museus i Arts Plàstiques. Pel que fa a les inversions en patrimoni històric en 2023, hi va haver una forta actuació de consolidació de l'estructura i rehabilitació de la pujada del Calvari de l'Ermita de Potries, de domini públic i qualificada com a *Bé de Rellevància Local*. Aquesta operació va sumar una inversió molt quantiosa amb ingressos provinents de tres subvencions externes diferents.

El mateix fenomen pot observar-se en el Gràfic 3, que mostra la naturalesa econòmica de la despesa en cultura. El capítol d'inversions reals (construcció i millora d'equipaments culturals, principalment) varia molt d'any a any, i arriba a ser molt substancial puntualment, coincidint en bona mesura amb les elevades dotacions ja identificades en el gràfic anterior en "Arqueologia i protecció del Patrimoni Històric-Artístic" (2010 i 2023) i "Museus i Arts Plàstiques" (2019).

D'altra banda, sobta la quantitat dedicada en 2016 a passius financers (capítol 9, per amortització de capital) i pagament d'interessos (capítol 3). L'explicació que hi ha darrere és que eixe any es van destinar al voltant de 226.000 € a amortitzar una sèrie de préstecs de moltes subvencions (algunes d'elles, relacionades amb patrimoni i cultura) que es van haver de pagar amb endeutament a causa dels impagaments de la Generalitat en anys anteriors (2011-2012, principalment). Els diners de la Generalitat es van ingressar finalment en 2015 i per eixa raó es van cancel·lar la majoria de préstecs a l'any següent.

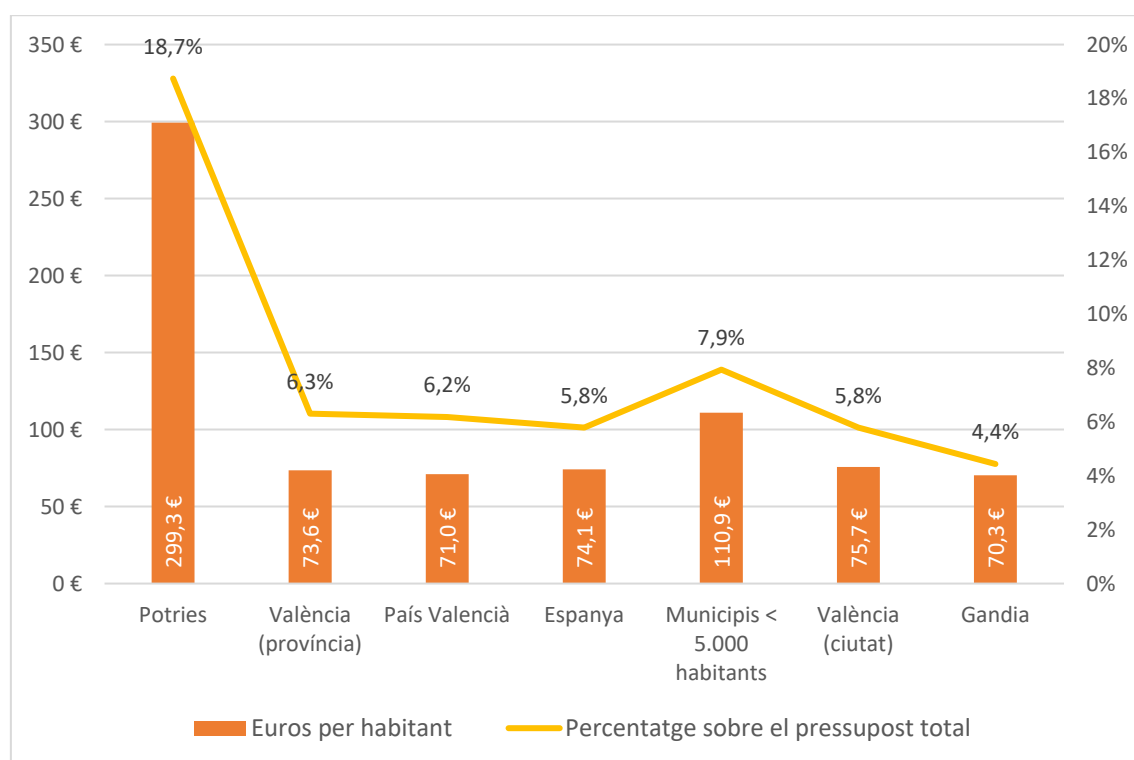
Gràfic 3. Despesa en cultura de l'Ajuntament de Potries per capítols econòmics, 2010-2024. Font: Ministeri d'Hisenda.

Nota: 2024 correspon a despesa pressupostada, no liquidada.

La magnitud de les xifres esdevé més fàcilment interpretable quan es contrasta amb altres municipis i amb valors mitjans de diversos territoris de referència. En el Gràfic 4 s'inclou una comparativa de Potries amb la mitjana de la província de València, del País Valencià, de l'Estat espanyol i dels municipis amb menys de 5.000 habitants (basant-nos en la "classificació per tram de mida fiscal del municipi", extreta de l'INE). A més, s'inclou la ciutat de València i Gandia com a capitals i ciutats de referència i de major influència i connexió amb Potries. Es fa servir (també, en els gràfics i taules que resten a partir d'ara) la mitjana dels cinc últims anys amb despeses liquidades, per a evitar distorsions puntuals.

Gràfic 4. Comparativa d'indicadors relatius de despesa municipal en cultura, mitjana 2019-2023. Font: Ministeri d'Hisenda.

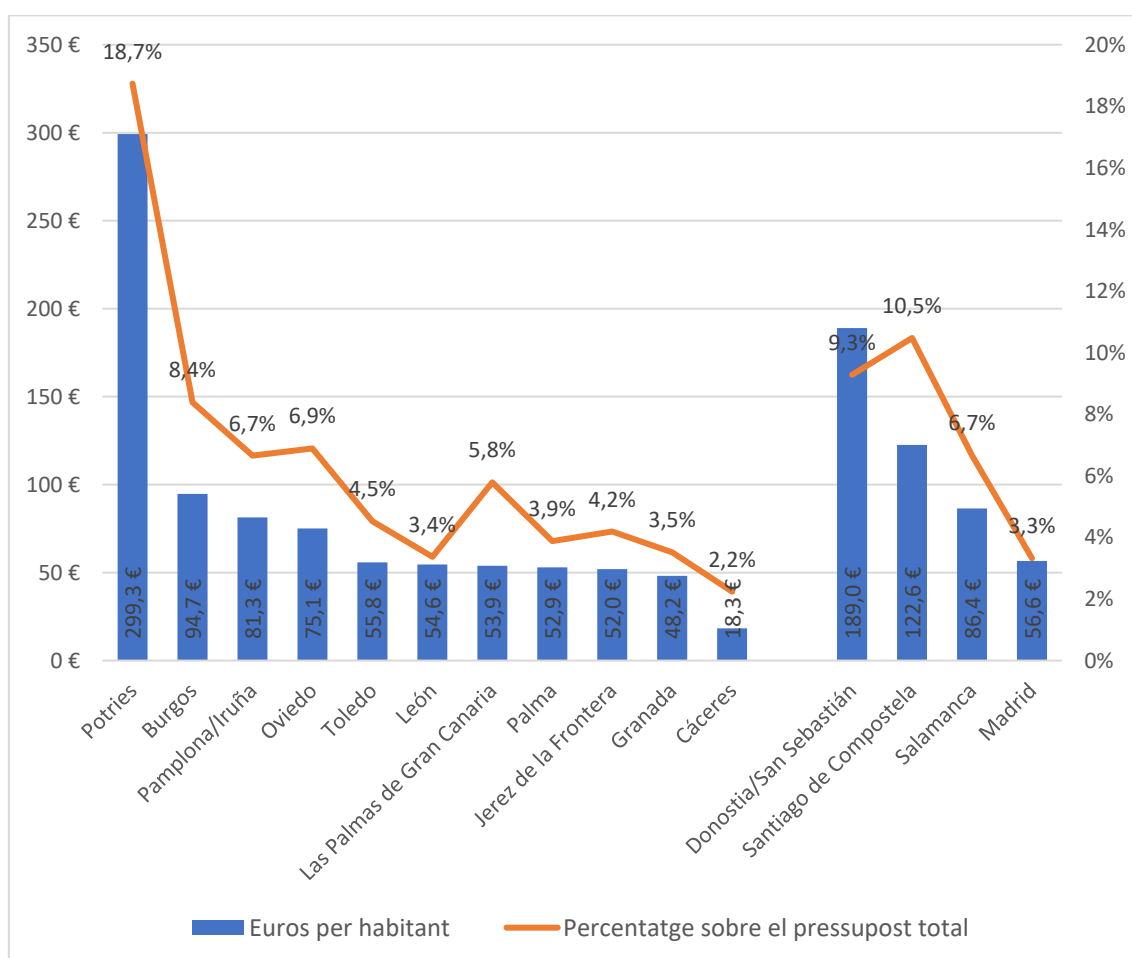
Les xifres parlen per elles mateixes. Si bé és cert que els municipis menuts tendeixen a gastar més en cultura (tant per habitant com en percentatge del seu pressupost total, atès que tenen competències més limitades en altres àmbits en funció de la seua població), l'Ajuntament de Potries pràcticament triplica la despesa per càpita mitjana dels municipis menuts de l'Estat espanyol. Amb la resta de territoris de referència, l'escletxa és encara més gran, amb una relació de quatre a u en la despesa per habitant. Tant València, com Gandia, com les diferents escales territorials en les quals s'enclava el municipi de Potries, destinen entre 70 i 76 euros anuals de mitjana a la cultura. Potries, en canvi, en dedica vora a tres-cents (299,3 €). Pràcticament, un de cada cinc euros de despesa municipal (18,7 %), front al 4,4 % de Gandia o el 5,8 % de l'Ajuntament de València.

No en va, si fem una classificació dels 266 municipis de la província de València ordenats en funció de la seua despesa en cultura, Potries entraria dins del 5 % superior

en despesa per habitant (dins del 10 % en el conjunt del País Valencià), i dins de l'1% superior (o 3 % del País Valencià) en percentatge del pressupost total; de fet, seria el segon municipi de València en percentatge de despesa, només lleugerament superat per Llanera de Ranes.

En el marc de la candidatura de Potries per a esdevindre la Capital Europea de la Cultura en 2031, resulta especialment rellevant comparar l'esforç destinat a la cultura amb la resta de poblacions que comparteixen la mateixa aspiració. La comparativa podria canviar si no observem municipis atzarosos sinó que ens fixem específicament en aquells que, ens permetem suposar, també tenen la cultura com a eix estratègic de les seues polítiques. Així mateix, les anteriors Capitals Europees de la Cultura de l'Estat Madrid (1992), Santiago de Compostela (2000), Salamanca (2002) i Donostia/San Sebastián (2016)– també poden una referència útil en haver esdevingut en el seu moment candidatures exitoses i havent resultat potencialment beneficiàries dels efectes transformadors de la capitalitat i de la conseqüent centralitat de la cultura en els respectius projectes de ciutat.

Gràfic 5. Indicadors relatius de despesa municipal en cultura en els municipis candidats a Capital Europea de la Cultura 2031 i en Capitals Europees de la Cultura anteriors, mitjana 2019-2023.
Font: Ministeri d'Hisenda.

Nota: No s'inclouen les dades de Vitoria-Gasteiz, també candidata a Capital Europea de la Cultura 2031, atès que no es troben disponibles a les bases de dades del Ministeri d'Hisenda.

Amb tot, el Gràfic 5 mostra que, fins i tot si es compara amb aquestes ciutats, Potries segueix mostrant xifres de despesa en cultura per càpita i com a percentatge del pressupost municipal total molt significativament superiors a les de la resta de poblacions. La candidata a Capital Europea de la Cultura 2031 que més s'aproxima a Potries és Burgos, amb menys d'un terç de la despesa per habitant (94,7 € front a 299,3 €) i més de deu punts percentuals per baix en esforç pressupostari relatiu (8,4 % front a 18,7 %). Contràriament al que cabria esperar, la majoria de les poblacions aspirants (set d'onze, obviant Vitoria-Gasteiz per absència de dades) gasten menys en cultura que la mitjana estatal, situada en 74,1 € i el 5,8 % del pressupost total.

Per a trobar l'única ciutat que arriba a superar més de la meitat de la despesa de Potries en cultura hem de recórrer a les antigues Capitals Europees de la Cultura, i concretament a la més recent d'elles, Donostia/San Sebastián, amb una despesa per càpita de 189 € (9,3 % del pressupost total).

Més enllà de les xifres globals, també és interessant analitzar similituds i diferències amb la distribució interna dels recursos per a la cultura en les diferents poblacions, tant pel que fa a la classificació funcional com a l'econòmica (Taules 1 i 2). Per exemple, si decidírem excloure de la despesa en cultura el subprograma 337 "Oci i temps lliure", que sovint té un contingut estrictament cultural escàs, la distància amb la resta de poblacions candidates encara s'ampliaria més, atès que Potries conservaria les seues xifres mentre que altres municipis veurien seriosament reduïda la suma total. Particularment, Burgos i Pamplona/Iruña, que passarien en ambdós casos a situar-se per baix del llindar de la despesa mitjana estatal (tot i que el càlcul d'aquesta també s'hauria de reduir conseqüentment) i situarien Oviedo en la segona posició amb 75,1 € per habitant i el 6,9 % del pressupost total.

La informació continguda en les taules desprén molts altres matisos que resulta d'interés ressaltar. Comparativament, i en termes generals, la despesa de Potries està més concentrada en festes, patrimoni i equipaments culturals. Açò és en certa mesura esperable donada la naturalesa dels municipis comparats, ja que es tracta de tendències estructurals que defineixen correntment la política cultural local dels pobles menuts front a la de les grans urbs o les ciutats mitjanes.

Altra qüestió rellevant i mereixedora d'una anàlisi assossegada és el reduït pes de les transferències en el cas de Potries. En aquest cas, lògicament, també hi influeix la mida del municipi, perquè un ajuntament xicotet té més dificultats per a l'obtenció de recursos destinat a crear línies d'ajudes pròpies per a associacions o empreses culturals. No obstant això, habitualment es considera que un pressupost amb un major pes de les transferències és indicador d'una gestió més descentralitzada i amb un enfocament "de baix cap a dalt" de les polítiques culturals. Açò implica transferir recursos a l'ecosistema cultural local perquè siguen altres agents, siguen de l'àmbit empresarial o del món associatiu, els que facen cultura que no arribe directament programada des de l'ajuntament. Es tractaria, així, d'aportar els recursos necessaris per a activar, estimular i dinamitzar el talent local perquè es desenvolupe de forma autònoma.

Taula 1. Indicadors de despesa municipal en cultura de les poblacions candidates a Capital Europea de la Cultura 2031, mitjana 2019-2023. Font: Ministeri d'Hisenda. (Segueix en la pàgina següent)

	Potries		Granada		Jerez de la Frontera		Burgos	
	€/hab.	% Ppt. Total	€/hab.	% Ppt. Total	€/hab.	% Ppt. Total	€/hab.	% Ppt. Total
Cultura	299,3 €	18,7%	48,2 €	3,5%	52,0 €	4,2%	94,7 €	8,4%
	€/hab.	% Ppt. Cult.	€/hab.	% Ppt. Cult.	€/hab.	% Ppt. Cult.	€/hab.	% Ppt. Cult.
Administració General de Cultura	54,4 €	18,2%	10,7 €	22,3%	4,1 €	7,9%	26,1 €	27,5%
Biblioteques i Arxius	7,0 €	2,3%	5,3 €	11,1%	4,2 €	8,0%	10,9 €	11,5%
Equipaments culturals i Museus	88,9 €	29,7%	0,6 €	1,2%	2,0 €	3,8%	- €	0,0%
Promoció cultural	37,9 €	12,7%	25,7 €	53,3%	18,8 €	36,2%	17,5 €	18,4%
Patrimoni històric-artístic	48,4 €	16,2%	2,9 €	6,1%	1,6 €	3,2%	0,7 €	0,7%
Oci i temps lliure	- €	0,0%	0,9 €	1,9%	13,3 €	25,6%	30,6 €	32,3%
Festes i celebracions populars	62,7 €	20,9%	2,1 €	4,3%	7,9 €	15,3%	9,1 €	9,6%
Despeses de personal	39,9 €	13,3%	28,8 €	59,7%	27,3 €	52,4%	18,7 €	19,7%
Despeses corrents	117,1 €	39,1%	7,6 €	15,8%	11,8 €	22,7%	53,7 €	56,7%
Despeses financeres	- €	0,0%	0,0 €	0,1%	- €	0,0%	- €	0,0%
Transferències corrents	12,8 €	4,3%	11,0 €	22,8%	9,7 €	18,6%	13,0 €	13,8%
Inversions reals	129,5 €	43,3%	0,8 €	1,6%	3,2 €	6,1%	9,2 €	9,8%
Transferències de capital	- €	0,0%	- €	0,0%	0,1 €	0,2%	- €	0,0%
Actius financers	- €	0,0%	- €	0,0%	- €	0,0%	0,1 €	0,1%
Passius financers	- €	0,0%	- €	0,0%	- €	0,0%	- €	0,0%

Nota: No s'inclouen les dades de Vitoria-Gasteiz, també candidata a Capital Europea de la Cultura 2031, atès que no es troben disponibles a les bases de dades del Ministeri d'Hisenda.

Taula 1 (continuació). Indicadors de despesa municipal en cultura de les poblacions candidates a Capital Europea de la Cultura 2031, mitjana 2019-2023.
Font: Ministeri d'Hisenda. (Segueix en la pàgina següent)

	Oviedo		Toledo		Cáceres		Las Palmas de Gran Canaria	
	€/hab.	% Ppt. Total	€/hab.	% Ppt. Total	€/hab.	% Ppt. Total	€/hab.	% Ppt. Total
Cultura	75,1 €	6,9%	55,8 €	4,5%	18,3 €	2,2%	53,9 €	5,8%
	€/hab.	% Ppt. Cult.	€/hab.	% Ppt. Cult.	€/hab.	% Ppt. Cult.	€/hab.	% Ppt. Cult.
Administració General de Cultura	5,2 €	7,0%	3,1 €	5,6%	- €	0,0%	- €	0,0%
Biblioteques i Arxius	5,6 €	7,5%	5,3 €	9,4%	2,1 €	11,3%	- €	0,0%
Equipaments culturals i Museus	4,7 €	6,3%	16,5 €	29,6%	1,2 €	6,3%	0,7 €	1,3%
Promoció cultural	46,1 €	61,4%	17,9 €	32,1%	6,8 €	37,1%	45,9 €	85,3%
Patrimoni històric-artístic	0,8 €	1,0%	2,5 €	4,4%	2,3 €	12,7%	- €	0,0%
Oci i temps lliure	- €	0,0%	0,9 €	1,6%	1,1 €	6,0%	- €	0,0%
Festes i celebracions populars	12,6 €	16,8%	9,7 €	17,3%	4,9 €	26,5%	7,2 €	13,5%
Despeses de personal	10,2 €	13,6%	13,1 €	23,4%	6,4 €	34,9%	6,3 €	11,8%
Despeses corrents	40,6 €	54,0%	31,7 €	56,8%	6,0 €	32,9%	4,5 €	8,4%
Despeses financeres	0,0 €	0,0%	0,0 €	0,0%	- €	0,0%	- €	0,0%
Transferències corrents	23,3 €	31,0%	3,4 €	6,2%	1,9 €	10,2%	40,5 €	75,2%
Inversions reals	1,0 €	1,3%	7,6 €	13,6%	3,9 €	21,5%	0,1 €	0,2%
Transferències de capital	- €	0,0%	- €	0,0%	0,1 €	0,5%	1,3 €	2,5%
Actius financers	- €	0,0%	- €	0,0%	- €	0,0%	1,1 €	2,0%
Passius financers	- €	0,0%	- €	0,0%	- €	0,0%	- €	0,0%

Nota: No s'inclouen les dades de Vitoria-Gasteiz, també candidata a Capital Europea de la Cultura 2031, atès que no es troben disponibles a les bases de dades del Ministeri d'Hisenda.

Taula 1 (continuació). Indicadors de despesa municipal en cultura de les poblacions candidates a Capital Europea de la Cultura 2031, mitjana 2019-2023.
Font: Ministeri d'Hisenda.

	Palma		Pamplona/Iruña		León	
	€/hab.	% Ppt. Total	€/hab.	% Ppt. Total	€/hab.	% Ppt. Total
Cultura	52,9 €	3,9%	81,3 €	6,7%	54,6 €	3,4%
	€/hab.	% Ppt. Cult.	€/hab.	% Ppt. Cult.	€/hab.	% Ppt. Cult.
Administració General de Cultura	3,4 €	6,4%	2,1 €	2,6%	3,2 €	5,8%
Biblioteques i Arxius	7,2 €	13,7%	2,4 €	2,9%	9,7 €	17,8%
Equipaments culturals i Museus	13,2 €	25,0%	33,2 €	40,9%	2,7 €	4,9%
Promoció cultural	12,3 €	23,2%	18,6 €	22,9%	12,7 €	23,2%
Patrimoni històric-artístic	1,2 €	2,3%	2,2 €	2,7%	10,9 €	20,0%
Oci i temps lliure	10,2 €	19,3%	13,6 €	16,7%	7,0 €	12,8%
Festes i celebracions populars	5,3 €	10,1%	9,2 €	11,3%	8,5 €	15,6%
Despeses de personal	24,0 €	45,3%	13,1 €	16,2%	26,3 €	48,2%
Despeses corrents	16,6 €	31,4%	50,6 €	62,3%	18,0 €	32,9%
Despeses financeres	- €	0,0%	- €	0,0%	- €	0,0%
Transferències corrents	5,6 €	10,6%	10,4 €	12,8%	2,0 €	3,6%
Inversions reals	3,4 €	6,3%	6,6 €	8,1%	8,4 €	15,3%
Transferències de capital	1,8 €	3,3%	0,5 €	0,7%	- €	0,0%
Actius financers	1,6 €	3,0%	- €	0,0%	- €	0,0%
Passius financers	- €	0,0%	- €	0,0%	- €	0,0%

Nota: No s'inclouen les dades de Vitoria-Gasteiz, també candidata a Capital Europea de la Cultura 2031, atès que no es troben disponibles a les bases de dades del Ministeri d'Hisenda.

Taula 2. Indicadors de despesa municipal en cultura de les anteriors Capitals Europees de la Cultura de l'Estat espanyol, mitjana 2019-2023. Font: Ministeri d'Hisenda.

	Madrid		Santiago de Compostela		Salamanca		Donostia/San Sebastián	
	€/hab.	% Ppt. Total	€/hab.	% Ppt. Total	€/hab.	% Ppt. Total	€/hab.	% Ppt. Total
Cultura	56,6 €	3,3%	122,6 €	10,5%	86,4 €	6,7%	189,0 €	9,3%
	€/hab.	% Ppt. Cult.	€/hab.	% Ppt. Cult.	€/hab.	% Ppt. Cult.	€/hab.	% Ppt. Cult.
Administració General de Cultura	25,5 €	45,1%	10,5 €	8,6%	58,5 €	67,7%	27,7 €	14,6%
Biblioteques i Arxius	7,9 €	14,0%	- €	0,0%	15,4 €	17,8%	0,5 €	0,3%
Equipaments culturals i Museus	3,3 €	5,8%	5,5 €	4,5%	3,9 €	4,5%	1,8 €	1,0%
Promoció cultural	15,0 €	26,5%	80,3 €	65,5%	1,0 €	1,2%	132,5 €	70,1%
Patrimoni històric-artístic	3,6 €	6,3%	10,1 €	8,3%	7,6 €	8,8%	8,5 €	4,5%
Oci i temps lliure	1,3 €	2,3%	- €	0,0%	- €	0,0%	18,0 €	9,5%
Festes i celebracions populars	- €	0,0%	16,2 €	13,2%	- €	0,0%	- €	0,0%
Despeses de personal	15,9 €	28,2%	50,2 €	40,9%	16,7 €	19,3%	11,1 €	5,9%
Despeses corrents	12,0 €	21,3%	61,3 €	50,0%	7,8 €	9,0%	16,2 €	8,6%
Despeses financeres	0,0 €	0,0%	- €	0,0%	- €	0,0%	- €	0,0%
Transferències corrents	24,4 €	43,1%	6,4 €	5,3%	53,2 €	61,6%	152,5 €	80,7%
Inversions reals	1,9 €	3,4%	4,4 €	3,6%	7,2 €	8,3%	1,6 €	0,8%
Transferències de capital	2,3 €	4,0%	0,2 €	0,2%	1,6 €	1,8%	7,5 €	4,0%
Actius financers	- €	0,0%	- €	0,0%	- €	0,0%	- €	0,0%
Passius financers	- €	0,0%	- €	0,0%	- €	0,0%	- €	0,0%

Açò pot observar-se, per exemple, en els casos de Las Palmas de Gran Canaria o Donostia/San Sebastián. Prenent aquesta última, podem evidenciar un contrast important entre antigues Capitals Europees de la Cultura: Donostia i Santiago de Compostela. Ambdues ciutats destinen una quantitat considerable a Promoció cultural (70,1 % i 65,5 % dels respectius pressupostos culturals), però mentre Donostia ho fa a través de transferències (enfocament *bottom-up* o de baix cap a dalt), Santiago de Compostela ho fa a través de despesa corrent i de personal, és a dir, de forma més centralitzada en torn a l'estructura de l'ajuntament i la contractació i la compra directa (enfocament *top-down* o de dalt cap a baix).

Amb tot, les deduccions generals a partir de les xifres agregades no són determinants ni plenament definitòries de la política cultural local ni estan absents d'infinitud de matisos quan es miren al detall. Naturalment, un ajuntament podria fer processos participatius per a decidir la programació cultural, i un altre tindre línies d'ajudes completament opaques que acaben decidint-se a dit.

Taula 3. Despesa en cultura gestionada per unitat de despesa de personal, mitjana 2019-2023.
Font: Ministeri d'Hisenda.

	Potries	Mitjana província de València	Mitjana País Valencià	Mitjana Espanya	Mitjana municipis fins a 5.000 habitants
Despesa total gestionada per unitat de despesa de personal	7,50 €	2,96 €	1,67 €	3,74 €	8,36 €
Despesa corrent gestionada per unitat de despesa de personal	2,93 €	1,22 €	1,35 €	1,62 €	5,21 €
Despesa en transferències gestionada per unitat de despesa de personal	0,32 €	0,33 €	0,34 €	0,68 €	0,50 €
Despesa d'inversió gestionada per unitat de despesa de personal	3,25 €	0,41 €	0,46 €	0,44 €	1,66 €

Així, en la Taula 3 s'observa que la despesa en transferències és efectivament baixa (en relació a la despesa de personal) però coherent amb el seu entorn territorial, atès que es troba en nivells molt pròxims a la mitjana provincial i del País Valencià. Si ho comparem amb la resta de l'Estat o amb altres municipis de reduïda població, en canvi, l'indicador sí que queda sensiblement per baix.

La despesa total gestionada per unitat de despesa de personal pot ser un indicador que ens aproxime a l'eficiència de l'estructura de personal. En el cas de Potries, aquesta és elevada excepte si ho comparem amb altres municipis menuts, on també es gasta més per unitat de personal. Açò resulta lògic, en contextos on hi ha poca gent contractada i qui ho està assumeix múltiples funcions molt diverses i, potser, no circumscrites als límits estrictes de la gestió cultural.

Destaca especialment la despesa d'inversió gestionada per unitat de despesa de personal. La xifra, però, està molt condicionada per les grans partides d'inversió assumides de forma puntual en 2019 (sala d'actes de la Casa de la Cultura i l'Escola-Taller de Ceràmica) i 2023 (pujada del Calvari de l'Ermita de Potries), com ja s'ha comentat anteriorment. En 2024, en canvi, la quantitat pressupostada ja era bastant inferior, situant-se en xifres pròpies d'un exercici ordinari.

Conclusions

En síntesi, les dades aportades pels pressupostos en cultura de l'Ajuntament de Potries, que com déiem a l'inici del present informe representen la materialització de la política cultural més enllà de les pretensions declarades, suggereixen que hi ha una aposta constant i renovada per dur a terme una política cultural amb vocació transformadora i centrada en la dinamització del sistema cultural local com a vector de desenvolupament.

Si acceptem el que indiquen les recomanacions de la UE i d'altres organismes internacionals sobre la rellevància de la cultura en els models de desenvolupament regional i el seu impacte local, resultaria recomanable que els pressupostos en cultura en l'àmbit local s'ubicaren almenys per damunt del llindar del 5 % del pressupost total (Rausell-Köster, 2016), fet que en Potries s'ha complert amb escreix i de forma ininterrompuda en els últims quinze anys malgrat les dificultats succeïdes al llarg d'aquest període com la gran recessió posterior a 2008, les polítiques d'austeritat i estrictes regles de limitació de la despesa local o la pandèmia de la covid-19. Així, la política cultural local ha assolit una dimensió suficient com per a ocasionar efectes transformadors sobre el territori.

El pressupost és, per tant, la prova de la voluntat d'atorgar una major centralitat a la cultura. Per a activar una política de desenvolupament local basada en la cultura i amb voluntat transformadora resulta imprescindible un suport pressupostari suficient. La crisi econòmica de 2008 va suposar un dur colp al finançament de les activitats culturals, tot i que la despesa orientada a la cultura per part de les corporacions locals va mostrar una major resiliència que la resta de la despesa pública cultural.

No obstant això, el l'aposta decidida i continuada de l'Ajuntament de Potries per la cultura es fa evident en observar les elevades dotacions de recursos, especialment en comparació amb ciutats amb una capacitat financera molt major i menor dependència de la costosa obtenció de recursos externs. Aquesta despesa, en qualsevol cas, suposa una inversió amb un elevat retorn per al poble, i es fa notar en aspectes com el creixement poblacional, l'arrelament de la població jove o la cohesió de la comunitat i el reforçament de la identitat del poble.

Per descomptat, no sols importa quant es gasta sinó també el com. La solidesa del projecte cultural de Potries durant tot aquests anys té més a veure amb la dimensió qualitativa que hi ha darrere de la quantitativa. Eixa suposa la principal limitació d'aquest estudi, que som conscients que només suposa una anàlisi parcial, però que en qualsevol cas aporta perspectives significatives.

La naturalesa de Potries com a municipi de reduïda població obliga a completar els sovint insuficients recursos propis amb una cerca activa de fons europeus, de la Diputació de València, de la Generalitat Valenciana i l'Administració General de l'Estat. A més, eixa aposta per les polítiques culturals locals ha de fer-se en paral·lel a una millora contínua dels nivells d'eficàcia i eficiència, i en coordinació i cooperació amb altres municipis de l'entorn més pròxim. Especialment, els que conformen la Mancomunitat de la Safor, i particularment amb Gandia com a nucli urbà de referència que agrupa Potries

dins de la seua Àrea Urbana Funcional³ per la intensitat dels fluxos laborals intermunicipals (que podem suposar que tindran la seua contrapart de desplaçaments en l'àmbit de l'escena cultural).

El model de governança de la política cultural local requereix, en conseqüència, intensificar coordinació i col·laboració entre municipis (enfrentant una de les principals fonts d'ineficiència de la política cultural municipal, per contraprogramació, solapament i deficient dimensionament de les infraestructures, a més de competència per la notorietat), així com una creixent coordinació intra i interinstitucional, atesa la completa transversalitat de la política cultural a través de la integració dels seus extensos efectes positius més enllà de l'àmbit estrictament cultural (promoció econòmica, educació, salut, benestar, inclusió, transmissió de valors, regeneració d'espais, etc.).

Pel que fa a aquest darrer punt, ha quedat sobradament acreditat en la literatura acadèmica que la cultura genera multitud d'impactes sobre àmbits tan diversos com el benestar multidimensional de la població (Sanjuán, 2025b, 2025a), la salut (Fancourt & Finn, 2019), l'educació (Crociata et al., 2020), el medi ambient (Rausell-Köster et al., 2025), el desenvolupament econòmic dels territoris, pobles i ciutats (Boix et al., 2022; Rausell-Köster et al., 2022), la satisfacció amb la vida (Wheatley & Bickerton, 2019), la cohesió social (Otte, 2019) o la participació cívica (Campagna et al., 2020). La política cultural, en conseqüència, pot servir paral·lelament i de manera transversal a diferents propòsits.

Tanmateix, més enllà d'altres possibles usos instrumentals, cal tindre present que l'objectiu principal i intrínsec de tota política cultural no ha de ser un altre que la satisfacció dels drets culturals de la ciutadania. L'activació estratègica i integral dels recursos simbòlics d'un territori en els processos de desenvolupament local troben la seua font de legitimació en la materialització efectiva d'eixos drets culturals que, al seu torn, determina les possibilitats reals de la població d'assolir els objectius que els permeten viure una vida valuosa (Ramos Murphy, 2021).

En definitiva, el principal valor a preservar en la política cultural de Potries, en el qual radica bona part del seu èxit, és precisament el de situar els drets culturals en el centre de l'acció pública i democratitzar l'accés i la participació cultural particularment en el medi rural. Paral·lelament, resulta clau seguir connectant de forma més decidida la cultura amb la sostenibilitat i la inclusió social, la salut mental, l'educació i el benestar (European Commission, 2018), i aportar un renovat impuls que ha de sustentar-se en una visió estratègica i compartida que reconega la cultura no sols com a sector econòmic o atractiu turístic, sinó com un pilar de desenvolupament rural i humà.

³ INE. Àrees Urbanes Funcionals: Gandia <https://www.ine.es/uc/0ZdbeJaT>

Referències

- Boix, R., De Miguel, B., & Rausell, P. (2022). The impact of cultural and creative industries on the wealth of countries, regions and municipalities. *European Planning Studies*, 30(9), 1777-1797. <https://doi.org/10.1080/09654313.2021.1909540>
- Campagna, D., Caperna, G., & Montalto, V. (2020). Does Culture Make a Better Citizen? Exploring the Relationship Between Cultural and Civic Participation in Italy. *Social Indicators Research*, 149(2), 657-686. <https://doi.org/10.1007/s11205-020-02265-3>
- Crociata, A., Odoardi, I., Agovino, M., & Sacco, P. L. (2020). A missing link? Cultural capital as a source of human capital: evidence from Italian regional data. *Annals of Regional Science*, 64(1), 79-109. <https://doi.org/10.1007/s00168-019-00954-7>
- European Commission. (2018). *A New European Agenda for Culture - SWD(2018) 267 final*. <https://culture.ec.europa.eu/document/a-new-european-agenda-for-culture-swd2018-267-final>
- Fancourt, D., & Finn, S. (2019). *What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review*. World Health Organization.
- Otte, H. (2019). Bonding or bridging? On art participation and social cohesion in a rural region of the Netherlands. *Poetics*, 76, 101355. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2019.02.006>
- Ramos Murphy, A. (2021). *Análisis de la función de los espacios culturales en la redefinición de las políticas culturales de las ciudades. Un estudio de los casos de las áreas metropolitanas de Las Palmas de Gran Canaria y Santa Cruz de Tenerife-San Cristóbal de La Laguna* [Universitat de València]. <https://hdl.handle.net/10550/79817>
- Rausell-Köster, P. (2016). Políticas culturales locales y autonómicas: propuestas para una era postcrisis. En E. Bustamante Martínez (Ed.), *Informe sobre el Estado de la Cultura en España 2016. La Cultura como Motor del Cambio* (p. 79-94). Fundación Alternativas.
- Rausell-Köster, P., Abeledo-Sanchis, R., & Sanjuán, J. (2025). Cultural and Creative Sectors and Green Transition. Some Evidence and Reflection. En B. Mickov (Ed.), *Culture, Innovation and the Green Economy: Towards a Sustainable Future in Europe* (p. 161-175). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003584087-15>
- Rausell-Köster, P., Ghirardi, S., Sanjuán, J., Molinari, F., & Abril, B. (2022). Cultural experiences in the framework of «cultural cities». Measuring the socioeconomic impact of culture in urban performance. *City, Territory and Architecture*, 9, 40. <https://doi.org/10.1186/s40410-022-00189-8>
- Sanjuán, J. (2025a). How do cultural and creative industries shape wellbeing? A multidisciplinary review. *European Journal of Cultural Management and Policy*, 15, 14774. <https://doi.org/10.3389/ejcmp.2025.14774>
- Sanjuán, J. (2025b). The Role of Cultural and Creative Industries in Promoting Regional Well-Being. En R. Boix-Domènech & L. Lazzeretti (Ed.), *Handbook of Creative Regions* (p. 196-213). Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781035317882>
- Sanjuán, J., Rausell, P., Coll, V., & Abeledo, R. (2020). Mayors, using cultural expenditure in an opportunistic way improves the chances of re-election, but do not do it: Revisiting political budget cycles. *Sustainability*, 12(21), 9095. <https://doi.org/10.3390/su12219095>

Wheatley, D., & Bickerton, C. (2019). Measuring changes in subjective well-being from engagement in the arts, culture and sport. *Journal of Cultural Economics*, 43(3), 421-442. <https://doi.org/10.1007/s10824-019-09342-7>